

INTERNATIONAL JOURNAL OF FIELD EDUCATION

Dictionary Reading Studies And Its Importance In Improving Active Vocabulary

Ali GÖÇER¹

Erciyes University, Faculty of Education
<https://orcid.org/0000-0002-6880-2611>

Soner GARİP²

Erciyes University, Faculty of Education
<https://orcid.org/0000-0002-0893-9536>

ABSTRACT

Dictionaries are sources that have been used for enriching individuals' vocabulary since ancient times. Dictionaries are used in the Turkish course text processing process when needed. The aim of this study is to raise awareness about the use of dictionaries by introducing middle school students to dictionaries. For this purpose, a dictionary reading activity was carried out with middle school fourth grade students during the free reading time of Turkish lesson. In the dictionary reading activities, it was aimed for students to take a short trip around the world of their dictionaries and to develop their vocabulary by learning new words in this way. Qualitative research method case study design was used in the study. The study group of the research consists of nineteen middle school fourth grade students determined through easily accessible situation sampling. In the study, the data were obtained through observation, interview and document analysis and subjected to content analysis. At the end of the study, it was concluded that dictionary reading time improved students' vocabulary, improved speaking and writing skills, and made it easier to understand and express. In addition, it was concluded that the dictionary reading hour practice was an instructive, entertaining and motivating work. Various suggestions were made in the light of the findings of the study.

Key Words: Word, Dictionary, Vocabulary, Dictionary Reading

ARTICLE INFO

Received: 07.06.2021

Published online:
30.06.2021

10.32570/ijofe.949218

1

Prof. Dr.

gocer@erciyes.edu.tr

² Corresponding Author:

PhD student

sonergarip38@gmail.com

Aktif Sözcük Dağarcığının Geliştirilmesinde Sözlük Okuma Çalışmaları ve Önemi

Ali GÖÇER¹

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
<https://orcid.org/0000-0002-6880-2611>

Soner GARİP²

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
<https://orcid.org/0000-0002-0893-9536>

ÖZET

Sözlükler, bireylerin sözcük dağarcığının zenginleştirilmesinde çok eski dönemlerden beri kullanılan kaynaklardır. Sözlükler, Türkçe dersi metin işleme sürecinde ihtiyaç halinde kullanılmaktadır. Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerini sözlükle tanıştırmak ve sözlüklerin kullanımıyla ilgili farkındalık oluşturmaktır. Bu amaçla Türkçe dersi serbest okuma saatinde ortaokul dördüncü sınıf öğrencileriyle sözlük okuma etkinliği gerçekleştirilmiştir. Yapılan sözlük okuma etkinliklerinde öğrencilerin sözlüklerin dünyasında kısa da olsa bir gezintiye çıkmaları ve bu yolla yeni sözcükler öğrenerek sözcük dağarcıklarını geliştirmeleri hedeflenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu kolay ulaşılabilir durum örnekleme yoluyla belirlenen on dokuz ortaokul dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada veriler gözlem, görüşme ve doküman inceleme yoluyla elde edilerek içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışmanın sonunda sözlük okuma saatinin öğrencilerin sözcük dağarcığını, konuşma ve yazma becerilerini geliştirdiği, anlama ve anlatma becerilerini desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sözlük okuma saati uygulamasının öğretici, eğlendirici ve istek uyandırıcı bir çalışma olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

MAKALE BİLGİSİ

*Alınma Tarihi:*07.06.2021
yayınlanma tarihi:
30.06.2021
10.32570/ijofe.949218

Anahtar Kelimeler: Sözcük, Sözlük, Sözcük Dağarcığı, Sözlük Okuma

---

1

Prof. Dr.
gocer@erciyes.edu.tr

² Sorumlu yazar:
Doktora öğrencisi
sonergarip38@gmail.com

Giriş

Dil; insanların anlaşma aracı, hayatımızın vazgeçilmez bir parçasıdır. Yazılı veya sözlü iletişim dil sayesinde gerçekleşir. Çünkü sosyal bir varlık olarak insan duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini aktarmak için dili kullanmak durumundadır. Bu durum dili iletişim sürecinin önemli ve gerekli bir ögesi yapmaktadır.

Dil, sözcüklerden meydana gelmektedir. Alan yazında kelime ile eş anlamlı olarak kullanılan sözcükle ilgili çeşitli tanımlar görmek mümkündür. TDK Türkçe Sözlük'te (2005), "Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük" olarak tanımlanmaktadır. Korkmaz'a (1992) göre sözcük bir veya daha çok heceden meydana gelen dil birimidir. Vardar (2002) da sözcükleri bir veya birden çok sesbiriminden oluşan, anlamsal birim oluşturan eklemli ses veya ses öbekleri olarak ifade etmektedir. Üçok (1947) ise sözcüklerin dilin en küçük birliği olduğunu söylemektedir. Mevcut tanımlamalardan hareketle sözcükler için bir dili meydana getiren anlamlı ses birlikleri diyebiliriz.

Sözcük bilgisi dilin doğru ve etkili kullanılmasında önemli bir faktördür. İletişim sürecinin bir gerekliliği olarak insanlar duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini başkasına aktarmak için dile yani sözcüklere başvurmak zorundadır. Bu bakımdan ilk okuma ve yazma sürecinin başlamasından itibaren öğrencilere yeni sözcükler öğretilmesi hedeflenmektedir. Çünkü kişilerin kendilerini doğru ve tam olarak ifade edebilmelerinde, iletişim sürecinde anlama ve anlamlandırmalarını doğru ve kolay bir şekilde yapabilmelerinde sahip olduğu sözcükler belirleyici bir unsurdur. Bu unsur kişilerin sahip oldukları sözcük dağarcığının önemini ön plana çıkartmaktadır.

İnsanların hafızasında var olan, hayatı boyunca biriktirdiği sözcükler onun sözcük dağarcığını oluşturmaktadır. Sözcük dağarcığı TDK Türkçe Sözlük'te (2005) kelime hazinesi ve söz varlığı kavramlarıyla ifade edilmektedir. Güteryüz'e (2002) göre sözcük dağarcığı kişinin öğrenme yaşantıları sonucunda belleğinde topladığı birikimlerdir. Mevcut tanımlardan sözcük dağarcığının bireylerin sahip olduğu kelime birikimleri olduğunu ifade edebiliriz.

Sözcük dağarcığı, bireylerin iletişim sürecinde yararlandığı önemli bir ögedir. Bu bakımdan "Dil ve zihinsel gelişimi sağlamak, iletişimde başarı elde edebilmek için söz varlığını zenginleştirmek gerekmektedir" (Maden, 2020: 1632). Dilidüzgün (2014) sözcük dağarcığının anlama ve anlatma becerisiyle doğru orantılı olduğunu ve insanların kullandığı kelimelerin eğitim, kültür ve sosyal statülerini ortaya çıkardığını ifade etmektedir. Maden ve Maden (2018) de insanların sözcüklerle düşünüp çevresinin sözcüklerle anlamlandırdığını ve bu yüzden bireyin geniş bir anlam dünyasına sahip olması, çevresiyle kolay ve etkili anlaşabilmesi için sözcük dağarcığını zenginleştirmesi gerektiğini söylemektedir. Kuşçu (2017) ise hem ana dilde hem de yabancı dilde mükemmelleşmenin en önemli göstergesinin sözcük dağarcığı olduğunu belirtmektedir. Bu bakımdan bireylerin sahip oldukları sözcük dağarcığı dilin kullanımına ve insanların meramlarını ifade etmelerine doğrudan etki etmektedir.

Öğrencilerin Türkçeyi doğru, etkili ve anlaşılır bir şekilde kullanması için zengin bir sözcük dağarcığına ihtiyacı bulunmaktadır. Göçer (2015) sözcük dağarcığı ile dört temel dil becerisi arasında sıkı bir ilişki olduğunu söylemektedir. Karatay (2007) da sözcük dağarcığındaki eksikliklerin anlama ve anlatma noktasında engeller oluşturan bir sorun olarak görmektedir. Buna göre dilin etkili, doğru ve anlaşılır olarak kullanılması için sözcük dağarcığını

geliştirmek gerekmektedir. Bu amaçla hem eğitim öğretim hayatı boyunca hem de günlük yaşamda sözcük dağarcığının geliştirilmesine yönelik birtakım çalışmaların gerçekleştirilmesi ve bu süreçte farklı materyallere başvurulması lazımdır. Bu materyallerden biri de eğitim öğretim faaliyetlerinin her kademesinde başvuru alan sözlüklerdir.

Sözlükler, bireylerin sözcük dağarcığının zenginleştirilmesinde yararlanılan materyallerin başında gelmektedir. “Sözlükler tarihî kayıt olarak geçmişin en büyük tanıkları ve en büyük söz hazineleridir” (Kahraman, 2016: 3289). “Sözlükler, aslında dillerin ve insanlığın belleğidir” (Akalm, 2010: 163). Bingöl (2006) sözlüklerin bir dile ait sözcük, terim ve kalıplaşmış ifadelerin alfabetik bir düzende tanım ve örnek cümleleriyle birlikte verildiği yapıtlar olduğunu söylemektedir. Eminoğlu (2010) sözlüğü, dillerin söz varlığını içine alan, dilin yapısı ve işleyişi hakkında bilgi veren bilgi kaynakları olarak ifade etmektedir. Göçer (2016) sözlüğün, bir dilin söz varlığını oluşturan ve yaygın sözcükleri barındıran temel kaynaklar olduğunu söylemektedir. Uysal (2018) ise sözlükleri, bir dile ait söz varlığını toplu olarak sunan eserler olarak tanımlamaktadır. Mevcut tanımlamalardan sözlüklerin tarihsel bir geçmişi olduğu, bir dile ait kaynak özelliği gösterdiği ve dilin söz varlığını bünyesinde barındırdığı söylenebilir.

Sözlükler, sözcük öğretiminde/öğreniminde çok eski dönemlerden beri kullanılan kaynaklardır. Uysal (2018) sözlüklerin sözcük öğretiminde ve ana dile ait söz varlığının yansıtılmasında eğitimcilerin faydalandığı kaynakların başında olduğunu ifade etmektedir. Baskın (2018) sözlüklerin dil öğretiminde kullanılan en eski ve en yaygın araç olduğunu günümüzde ise diğer ders materyallerini ve öğrenme ortamlarını destekleyici ve tamamlayıcı bir rolü olduğunu söylemektedir. Gülseren ve Batur (2009) sözcüklerin ders kitabı olmadığını ama yardımcı materyal olarak hitap ettiği kesimin kültürel gelişimini desteklemeyi amaçladığını belirtmektedir. Demir (2006) ise sözlük kullanma alışkanlığının sözcük dağarcığını artırıcı bir etkinlik olduğunu ifade etmektedir. Bu bakımdan sözlükler, sözcük öğretiminde/öğreniminde tarihsel bir rolü olan ve söz varlığını geliştirmede önemli bir işlev taşıyan araçlardır. Bunun yanı sıra Budak (2000) sözlüklerin dikkati sağladığını, söz dizim becerisi kazandırdığını, öz güven geliştirdiğini ve bağlamı ortaya çıkardığını söyleyerek faydalarını dile getirmektedir.

Sözlükler Türkçe dersi metin işleme sürecinde özellikle sözcüklerle ilgili etkinliklerde başvuru alan bir materyaldir. Sözlükler, öğrencilerin okunan metinden ilk defa işittiği veya anlamını çıkaramadığı sözcükleri metnin bağlamından hareketle bulamadığı veya bulduğu anlamı kontrol etmek amacıyla başvurduğu bir kaynaktır. Bunun dışında sözlüklerin ihtiyaç halinde kullanılan, ihtiyaç olmadığında hatırlanmayan materyaller olarak görülmektedir. Oysa tarihsel süreç sözlüklerin bireylerin sözcük dağarcığını geliştirmek ve yeni sözcükler öğrenmek amacıyla okunan bir kaynak olduğunu göstermektedir. Eskiden bireylerin sözlükleri gazete, dergi ve edebi eser gibi okuyarak sözlüklerden yararlandığını bilinmektedir. Günümüzde sözlüklere bakış bu anlayıştan uzak olsa da sözlük okumanın önemini belirten görüşlere de rastlanmaktadır. Boz (2014) çağdaş eğitimcilerin sözlük okuma alışkanlığının ana dil eğitiminde çok yararlı olacağını savduklarını söylemekte hatta bazılarının kitap okumanın zor bir iş olduğunu bunun yerine sözlükleri açıp kelimelerin anlamlarının okunmasının daha avantajlı olduğunu söylediğini ifade etmektedir. Balaban (2014) ise sözlüklerin sadece bakılıp geçilen eserler olmamasını gerektiğinde sözlüklerin bir roman gibi okunması gerektiğini söylemektedir. Bunlarında dışında sözlüklerin okunmasının önemini ortaya koyan bir proje öne çıkmaktadır. İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından hazırlanan “Sözlük Özgürlüktür” (2017) projesiyle sözlük disiplini oluşturmak için haftada

bir ya da yarım dersin sözlük okuma dersi olarak kullanılarak öğrencilerin sözcük ve kavram bilgisinin geliştirilmesi hedeflemektedir. Bu görüş ve uygulamalar sözlük okuma çalışmalarının önemini vurgulanmaktadır. Bu bakımdan bir dile ait sözcükleri bulabileceğimiz sözlüklerin okunmasının faydalı bir çalışma olacağı düşünülmektedir.

Alan yazında sözlüklerle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde sözlük okumaya yönelik çalışmaların son derece az olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar da daha çok kuramsal düzeydedir. Bu çalışmalar içerisinde Gülseren ve Batur (2009), Balaban (2014), Boz (2014), Göçer (2016) ve Erdem'in (2017) çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Gülseren ve Batur (2009) yaptıkları çalışmada sözlüklerin niteliğini ve işlevselliğini kuramsal açıdan inceleyerek sözlük ve sözlük okumanın ana dili becerisine etkisini irdelemiştir. Balaban (2014) çalışmasında sözlüklerin bakılan mı yoksa okunan bir materyal olduğunu tartışarak sözlük okumanın Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğrencilerine olan katkılarını ele almıştır. Boz (2014) çalışmasında eski bir alışkanlık olan sözlük okumanın elektronik ortama taşınmanın gerekliliğine değinmiştir. Göçer (2016) nitel araştırma, durum çalışması olarak yaptığı çalışmada Türkçe öğretmeni ve Türkçe öğretmen adaylarının sözlük bilgisi ve yeterliliğini görüşme yöntemi kullanılarak ele almıştır. Erdem (2017) ise tarama modelinde yaptığı ve anketle verileri topladığı çalışmasında lise öğrencilerinin Türk dili ve edebiyatı derslerinde sözcük kazanımında sözlük kullanım eğilimlerinin etkisini incelemiştir. Yapılan çalışmalar içerisinde ve alan yazında ortaokul öğrencilerine yönelik sözlük okuma üzerine bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerini sözlükle tanıştırmak sözlüklerin kullanımıyla ilgili farkındalık oluşturmaktır. Bu amaçla Türkçe dersi serbest okuma saatinde ortaokul dördüncü sınıf öğrencileriyle sözlük okuma etkinliğini gerçekleştirilmiştir. Yapılan sözlük okuma etkinliklerinde öğrencilerin sözlüklerinde dünyasında kısa da olsa bir gezintiye çıkmaları ve bu yolla yeni sözcükler öğrenerek sözcük dağarcıklarını geliştirmek hedeflenmiştir. Bu çalışmanın da derslerinde sözlük okuma etkinliklerine yer vermek isteyen öğretmenlere ve sözlük okuma üzerine araştırma yapacak araştırmacılara fikir vermesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda "*Ortaokul dördüncü sınıf öğrencilerin sözlük okuma etkinliklerine bakışı nasıldır?*" sorusuna cevap aranmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013) nitel araştırmanın alguları ve olayları doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya çıkardığını söylemektedir. Çalışmada, öğrencilerle gerçekleştirilen sözlük okuma etkinlikleri boyunca gözlemler yapılacağından ve süreç sonunda öğrencilerin görüşlerine başvurulacağından nitel bir süreç takip edilecektir. Bu bakımdan araştırmanın doğasına uygun olması sebebiyle nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi, durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmasında bir durum, program veya süreç derinlemesine analiz edilmektedir (Stake, 1995, Yin, 2009; akt. Creswell, 2014: 14). Yin (2009) genel olarak dört tür durum çalışması deseni olduğunu ifade etmektedir. Bu çalışmada ise bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013) bütüncül tek durum deseninin isminden de anlaşılacağı üzere tek

bir analiz birimine sahip olduğunu söylemektedir. Çalışmada, dört şubeli bir ortaokulun sadece bir şubesinde öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencileriyle sözlük okuma etkinliklerinin gerçekleştirilmesi ve yapılan etkinliklerin öğrencilere katkı sağlayıp sağlamadığının araştırılmak istendiğinden bütüncül tek durum deseninin tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışmada çalışma grubu nitel araştırma yöntemi amaçlı örnekleme çeşitlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2013), kolay ulaşılabilir durum örneklemesinin araştırmaya hız ve pratiklik kazandırdığını söylemektedir. Bu bakımdan araştırmanın çalışma grubu Ankara ilindeki bir ortaokulun on dokuz öğrenci bulunan dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu öğrencilerden on biri kız, sekizi erkek öğrencidir. Öğrenciler Ö₁, Ö₂, Ö₃... şeklinde kodlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler nitel araştırma yöntemi veri toplama araçları olan gözlem, görüşme ve doküman analizi yoluyla toplanmıştır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi veri toplama araçlarından biri olan gözlem kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013) gözlemin davranışların kendi ortamında detaylı bir şekilde tanımlamak için başvurulan bir yöntem olduğunu söylemektedir. Bu çalışmada araştırmacılar sözlük okuma etkinliklerinde kullanılacak gözlem formunu kendileri geliştirmiş ve son halini alması için uzman görüşüne başvurmuştur. Türkçe eğitimi alanında üç uzmanın gözlem formuna yönelik görüşleri sonucunda gözlem formu son haline kavuşmuştur. Öğrenciler sekiz hafta süren sözlük okuma etkinlikleri süresince gözlenmiştir.

Bu çalışmada kullanılan nitel araştırma yöntemi veri toplama araçlarından biri de yarı yapılandırılmış görüşmedir. Yıldırım ve Şimşek (2013) yarı yapılandırılmış görüşmede, görüşmecinin önceden hazırlanan sorularla birlikte daha detaylı bilgi almak için ek sorular sorma özgürlüğü olduğunu belirtmektedir. Araştırmacıların yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini seçmelerinde bu formun veri toplama sürecinde sağladığı esneklik etkili olmuştur. Bu çalışmada uygulanan her iki yarı yapılandırılmış görüşme formu alan yazın taraması yapılarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve son halini alması için uzman görüşüne başvurulmuştur. Türkçe eğitimi alanında üç uzmanın görüşleriyle her iki yarı yapılandırılmış görüşme formu son haline kavuşmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formu sözlük okuma etkinliklerinin başında ve bitiminde olmak üzere iki defa uygulanmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş ve her görüşme ortalama yirmi ile yirmi beş dakika sürmüştür. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanılmasının amacı sözlük okuma etkinliklerine katılan öğrencilerin süreçte edindikleri izlenimleri ve sürece dair görüşlerini ilk elden toplama isteğidir.

Bu çalışmada kullanılan nitel araştırma yöntemi veri toplama araçlarından bir diğeri de doküman incelemesidir. Yıldırım ve Şimşek (2013) doküman analizinin araştırılacak olgu ve olaylarla ilgili bilgilerin yer aldığı yazılı materyallerin analizini kapsadığını söylemektedir. Bu çalışmada sözlük okuma etkinlikleri boyunca araştırmacılar tarafından geliştirilen çalışma kâğıtları öğrencilere uygulanmıştır. Öğrencilerin etkinlik süresince kullandıkları çalışma kâğıtları araştırmanın bitiminde analiz edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada nitel araştırma veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013) içerik analizde okuyucunun anlayabilmesi için birbirine benzeyen verilerin belirlenen kavram ve temalara göre düzenlenerek yorumlandığını söylemektedir. Bu çalışmada toplanan verilerin içerik analizine tabi tutulmasının sebebi verilerin derinlemesine incelenerek anlamlı açıklamalar yapma isteği etkili olmuştur.

Bu çalışmada, geçerlik ve güvenilirlikle ilgili konulara araştırmanın boyunca dikkat edilmeye çalışılmıştır. Merriam (2013), geçerlik ve güvenilirliğin araştırmanın bütün sürecini ilgilendiren önemli bir kaygı olduğunu söylemektedir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi veri toplama araçlarından gözlem, görüşme ve doküman analizi birlikte kullanılarak veri çeşitlemesi yapılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013), farklı araçlarla toplanan verilerin birbirini teyit amacıyla kullanılmasının ulaşılan sonuçların geçerlik ve güvenilirliğini artırdığını ifade etmektedir. Araştırmada kullanılan gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme formunun son halinin verilmesinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmanın çalışma grubu nitel araştırma yönteminin doğasına uygun olarak amaçlı örnekleme türlerinden seçilmiştir. Çalışma grubuyla uzun süreli bir etkileşim kurulmuş ve böylece onların araştırma süresince rahat hareket etmeleri sağlanmıştır. Verilerin sunulmasında öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar her bir soru için ayrı ayrı değerlendirilerek kod ve temalar oluşturulmuştur. Öğrencilerin görüşleri doğrudan alıntılar yoluyla verilmiş ve bulgular bölümünde yorum yapılmamıştır. Böylece araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır

Uygulama Süreci

Ankara’da bir ortaokulun son sınıfında öğrenim gören on dokuz öğrenciyle 26 Kasım 2018 ile 18 Ocak 2019 tarihleri arasında haftada bir ders saati olmak üzere toplamda sekiz hafta süren sözlük okuma etkinliği yapılmıştır. Bu etkinliklerin ilk iki haftası pilot uygulama olarak gerçekleştirilmiş ve bitiminde öğrencilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonrası araştırma altı hafta daha sürdürülmüştür. Etkinlik süresince iki hafta Kubbealtı Yayınlarından çıkan *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, iki hafta Yazar Yayınlarından çıkan *Doğan Büyük Türkçe Sözlük* ve dört hafta Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan *Türkçe Sözlük* kullanılmıştır. Sözlüklerden okunan bölümler öğrencilerin düzeylerine uygun olarak seçilmiş ve etkinliğin benimsenmesi adına öğrencilerin görüşlerine başvurulmuştur. Örneğin etkinliğin üçüncü haftasında TDK Türkçe Sözlük’ten (2005) j harfi ve etkinliğin son haftasında TDK Türkçe Sözlük’ten (2005) z harfi öğrencilerin görüşleri ile belirlenmiştir. Uygulama ikinci haftasının sonunda ve bitiminde öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır.

Bulgular

Sözlük okuma etkinliklerinin ilk iki haftası pilot uygulama olarak gerçekleştirilmiştir. Bu iki haftanın sonunda öğrencilere yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Bu süreçte gözlemler yapılmış ve araştırmacıların geliştirdiği dokümanlar kullanılmıştır. Öğrencilerden yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanan veriler içerik analizine tabi tutularak kod ve temalar oluşturulmuştur. Görüşme, gözlem ve doküman analizi ile toplanan veriler birlikte değerlendirilmiştir. Bu bölümde bu verilere ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirmeye Yönelik Görüşleri

<i>“Söz varlığını geliştirmek için neler yapıyorsunuz?”</i>		
Katılımcılar	Kod	Tema
Ö _{1,2,5,6,7,8,11,13,15,19} : Kitap okuyup o kitabın içindeki farklı sözcükleri bularak söz varlığımı geliştiriyorum.	Kitap	Söz varlığını geliştirme
Ö _{2,3,4,7,8,9,10,12,13,14,16,17,18} : Sözlüğü arada sırada okurum.	Sözlük	
Ö ₁ : Kitap okuyorum, İngilizce alt yazılı film izliyorum.	Film	

Tablo 1 incelendiğinde, yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilerin “Söz varlığını geliştirmek için neler yapıyorsunuz?” sorusuna verdiği cevaplardan kitap (Ö_{1,2,5,6,7,8,11,13,15,19}), sözlük (Ö_{2,3,4,7,8,9,10,12,13,14,16,17,18}) ve film (Ö₁) kodları ile söz varlığını geliştirme temasına ulaşılmıştır.

Öğrencilerden Ö₁₅ kitap okuma koduna ilişkin “Kitap okuyup o kitabın içindeki farklı sözcükleri bularak söz varlığımı geliştiriyorum.” diyerek okuduğu kitaplardaki farklı sözcükleri bulduğunu ve bu şekilde söz varlığını geliştirdiğini söylemiştir. Öğrencilerden Ö₉ sözlüğe bakma koduna yönelik “Sözlüğü arada sırada okurum.” görüşüyle söz varlığını arada sırada okuduğu sözlük aracılığıyla geliştirdiğini ifade etmiştir. Öğrencilerden Ö₁ ise film kodu için “Kitap okuyorum, İngilizce alt yazılı film izliyorum.” ifadesiyle söz varlığını geliştirmede kitap ve alt yazılı filmlerden faydalandığını dile getirmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin sözcükleri anlamlandırmalarına yönelik görüşleri

<i>“Metin işleme sürecinde ilk kez karşılaştığınız sözcükleri nasıl anlamlandırıyorunuz?”</i>		
Katılımcılar	Kod	Tema
Ö _{2,4,6,7,10,11,13,15,17,18,19} : Sözlüğe bakıp anlamlandırıyorum.	Sözlükten bakma	
Ö _{3,5,7,8,9,14,16} : İlk önce metne bakıyorum ve metinden nasıl bir anlam çıkarabilirim diye metnin o bölümünü tekrarlıyorum.	Bağlamdan yararlanma	Sözcükleri anlamlandırma
Ö _{1,10,12,18} : Sözcüğün anlamını bilmiyorsa öğretmene soruyorum.	Öğretmene sorma	

Tablo 2 incelendiğinde, yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilerin “Metin işleme sürecinde ilk kez karşılaştığınız sözcükleri nasıl anlamlandırıyorunuz?” sorusuna verdiği cevaplardan hareketle sözlükten bakma (Ö_{2,4,6,7,10,11,13,15,17,18,19}), bağlamdan yararlanma (Ö_{3,5,7,8,9,14,16}) ve öğretmene sorma (Ö_{1,10,12,18}) kodları ile sözcükleri anlamlandırma temasına ulaşılmıştır.

Öğrencilerden Ö₁₁ sözlükten bakma koduna yönelik “Sözlüğe bakıp anlamlandırıyorum.” diyerek sözcükleri anlamlandırmada sözlüklerden yararlandığını söylemiştir. Öğrencilerden Ö₁₆ bağlamdan yararlanma kodu için “İlk önce metne bakıyorum ve metinden nasıl bir anlam çıkarabilirim diye metnin o bölümünü tekrarlıyorum.” görüşüyle sözcükleri anlamlandırmada sözcüğün yer aldığı cümleden yararlandığını ifade etmiştir. Öğrencilerden Ö₁₂ ise öğretmene sorma koduyla ilgili “Sözcüğün anlamını bilmiyorsa öğretmene soruyorum.” yanıtıyla sözcükleri anlamlandırmada öğretmenden yardım aldığını belirtmiştir.

Öğrencilerin sözcükleri anlamlandırmalarına yönelik gözlem verileri de onların sözcükleri anlamlandırmada bağlamdan yararlanma, sözlük kullanma ve öğretmene sorma tutum ve davranışında bulunduğunu göstermektedir. Etkinlik sürecinde bazı sözcüklerin anlamları öğrencilere sorulduğunda sözcüğe ait tanımlama verilmiş ve öğrenciler bağlamdan hareketle tahmin etme yoluna gitmiştir. Bazı öğrenciler ellerinde bulunan sözlükler aracılığıyla anlama ulaşmaya çalışmıştır. Uygulama sırasında bazı sözcüklere ait tanımlamalarda öğrenciler

tanıklama cümlesinde geçen anlamını çıkaramadığı sözcükleri parmak kaldırarak öğretmene sorduğu görülmüştür.

Tablo 3. Öğrencilerin sözlüğe yönelik görüşleri

<i>“Size göre sözlük nedir?”</i>		
Katılımcılar	Kod	Tema
Ö _{2,8,9,10,11,14,15,19} : “Sözlük, bilmediğimiz kelimelerin anlamını bulmaya yarayan kitaptır.”	Anlam	
Ö _{1,6,7,13} : “Kelimelerin, deyimlerin ve atasözlerinin toplu halde anlamlarının bulunduğu kitaptır.”	Bütün	
Ö _{4,5,16} : “Kelimelerin anlamlarını alfabetik sırayla veren kitaptır.”	Alfabetik sıra	Sözlük algısı
Ö ₁₂ : “Kelimelerin anlamlarını örnek cümlelerle açıklayan kitaplardır.”	Tanıklama	
Ö ₃ : “Kelimelerin evidir.”	Ev	
Ö ₁₇ : “Sözlük bana göre hayattır.”	Hayat	
Ö ₁₈ : “Anlamını bilmediğim kelimelerin anahtardır.”	Anahtar	

Tablo 3 incelendiğinde, yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilerin “Size göre sözlük nedir?” sorusuna vermiş olduğu cevaplardan anlam (Ö_{2,8,9,10,11,14,15,19}), bütün (Ö_{1,6,7,13}), alfabetik sıra (Ö_{4,5,16}), ev (Ö₃), tanıklama (Ö₁₂), hayat (Ö₁₇) ve anahtar (Ö₁₈) kodları ile sözlük algısı temasına ulaşılmıştır.

Öğrencilerden Ö₈ anlam koduna yönelik “Sözlük, bilmediğimiz kelimelerin anlamını bulmaya yarayan kitaptır.” diyerek sözlüğün ilk kez karşılaşılan kelimelerin anlamlarını bulmayı sağladığını söylemektedir. Öğrencilerden Ö₆ bütün kodu için “Kelimelerin, deyimlerin ve atasözlerinin toplu halde anlamlarının bulunduğu kitaptır.” görüşüyle sözlüklerin bir dile ait kelime, deyim ve atasözlerinin anlamlarını topluca buldurduğunu ifade etmektedir. Öğrencilerden Ö₅ alfabetik sıra kodu için “Kelimelerin anlamlarını alfabetik sırayla veren kitaptır.” ifadesiyle sözlüklerde kelimelerin anlamlarının alfabetik sırayla yer aldığını belirtmektedir. Öğrencilerden Ö₁₂ tanıklama kodu için “Kelimelerin anlamlarını örnek cümlelerle açıklayan kitaplardır.” cümlesiyle sözlüklerin hem kelimelerin anlamlarını hem de kelimelerin örnek kullanımlarını içerdiğini dile getirmektedir. Ö₃ ev koduna yönelik “Kelimelerin evidir.”, Ö₁₇ hayat koduna yönelik “Sözlük bana göre hayattır.” ve Ö₁₈ anahtar koduna yönelik “Anlamını bilmediğim kelimelerin anahtardır.” tanımlamasıyla sözlükleri ev, hayat ve anahtara benzetmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin sözlük çeşitlerine yönelik görüşleri

<i>“Bildiğiniz sözlük çeşitleri nelerdir?”</i>		
Katılımcılar	Kod	Tema
Ö _{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19}	Türkçe sözlük	
Ö _{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,13,14,15,16,17,18,19}	İngilizce sözlük	Sözlük çeşitleri
Ö _{1,3,4,6,7,9,11,16,18}	Atasözleri-Deyimler sözlüğü	

Tablo 4 incelendiğinde, yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilerin “Bildiğiniz sözlük çeşitleri nelerdir?” sorusuna vermiş olduğu cevaplardan öğrencilerin tamamının (Ö_{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19}) Türkçe sözlüğü, on sekizi (Ö_{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,13,14,15,16,17,18,19}) İngilizce sözlüğü ve dokuzu (Ö_{1,3,4,6,7,9,11,16,18}) atasözleri-deyimler sözlüğünü bildiği görülmektedir. Buradan Türkçe sözlük, İngilizce sözlük, atasözleri-deyimler sözlüğü kodu ile sözlük çeşitleri teması elde edilmiştir. Bunun yanı sıra

öğrencilerin beşi (Ö_{2,3,10,13,16}) yazım ve imla kılavuzunu bildiği sözlük çeşidi olarak ifade etmiştir.

Gözlem verisi olarak öğrencilerden uygulama sürecinde sözlük sorulduğunda Türkçe sözlük, İngilizce sözlük ve atasözleri-deyimler sözlüğü çıkarılmış ve bunların dışında sözlük bulunmadığı görülmüştür. Bu bakımdan öğrencilerin sözlük çeşitlerine yönelik bilgisi sahip olunan sözlüklerle sınırlı kalmıştır. Ayrıca öğrenciler süreçte kullanılan TDK Türkçe Sözlük'ü (2005) görünce duyuşsal olarak tepkiler vermiş ve sözlüğün hacmine çok şaşmıştır. Bazı öğrencilerin sözlüğün bulunduğu masaya gelip eline aldığı ve şaşkın bir şekilde inceleyerek merak içerisinde sayfa sayısına baktığı görülmüştür.

Tablo 5. Öğrencilerin sözlüğe başvurma amacına yönelik görüşleri

<i>“Sözlüklere hangi durumlarda başvurursunuz?”</i>		
Katılımcılar	Kod	Tema
Ö _{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19} : Bilmediğim ve daha önce duymadığım kelimeler olunca sözlüğe bakarım.	Anlamı çıkarılamayan	Sözlüğe başvurma
Ö _{7,16,18} : Merak ettiğim bir kelime varsa sözlük kullanırım.	Merak	

Tablo 5 incelendiğinde, yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilerin “Sözlüklere hangi durumlarda başvurursunuz?” sorusuna vermiş olduğu cevaplardan hareketle anlamı çıkarılamayan (Ö_{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19}) ve merak (Ö_{7,16,18}) kodu ile sözlüğe başvurma temasına ulaşılmıştır.

Öğrencilerden Ö₃ anlamı çıkarılamayan koduna yönelik “*Bilmediğim ve daha önce duymadığım kelimeler olunca sözlüğe bakarım.*” diyerek sözlüğe anlamını çıkaramadığı kelimeleri öğrenmek amacıyla başvurduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerden Ö₁₆ ise merak kodu için “*Merak ettiğim bir kelime varsa sözlük kullanırım.*” görüşüyle sözlüklere merak ettiği kelimeler bakmak amacıyla başvurduğunu söylemiştir.

Gözlem verisi olarak öğrencilere sözlük okuma etkinlikleri sürerken birkaç kelime sorulmuş ve bazı öğrencilerin sözlükleri açıp anlamlarına baktıkları görülmüştür. Yine sözlük okuma etkinlikleri sürerken dersin tamamlanmasına beş dakika kala sözlük kapatılınca bazı öğrencilerin parmak kaldırarak merak ettiği sözcükleri okunan sözlükten bulmak istemiştir. Bu durum sonraki haftalarda da devam etmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin sözlük okuma etkinliklerine yönelik görüşleri

<i>“İki hafta pilot uygulaması yapılan ve altı hafta daha sürecek sözlük okuma saati uygulamasının size faydası olacağını düşünüyor musunuz? Nasıl?”</i>		
Katılımcılar	Kod	Tema
Ö _{1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,16,17,19} : Sözlük okuma saati bizim kelime dağarcığımızı geliştiriyor.	Sözcük dağarcığı	
Ö _{1,2,7,8,10,13} : Öğrendiğim kelimeler birisine bir şey anlatırken işime çok yarıyor.	Konuşma becerisi	Sözlük okumanın faydaları
Ö _{1,8,18} : Gün boyunca kullandığım kelimelerin farklı anlamlarını da öğrenerek kullanmamızı yararlı oluyor.	Çok anlamlılık	
Ö ₁₇ : Bilmediğim kelimeleri öğreniyoruz bu LGS gibi önemli sınavlarda çok işimize yarar, bize katkı sağlar.	Sınav başarısı	

Öğrencilerin hepsi sözlük okuma etkinliklerinin fayda sağlayacağını düşünmektedir. Bu bakımdan nasıl sorusuna yanıt aranmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde, yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilerin *“İki hafta pilot uygulaması yapılan ve altı hafta daha sürecek sözlük okuma saati uygulamasının size faydası olacağını düşünüyor musunuz? Nasıl?”* sorusuna vermiş olduğu cevaplardan hareketle sözcük dağarcığı (Ö_{1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,16,17,19}), konuşma becerisi (Ö_{1,2,7,8,10,13}), çok anlamlılık (Ö_{1,8,18}) ve sınav başarısı (Ö₁₇) kodu ile sözlük okumanın faydaları temasına ulaşılmıştır.

Öğrencilerden Ö₅ sözcük dağarcığı koduna yönelik *“Sözlük okuma saati bizim kelime dağarcığımızı geliştiriyor.”* diyerek söz konusu uygulamanın sözcük dağarcığını geliştirdiğini ifade etmiştir. Öğrencilerden Ö₁₀ konuşma becerisine ilişkin *“Öğrendiğim kelimeler birisine bir şey anlatırken işime çok yarıyor.”* ifadesiyle sözlük okuma etkinliklerinde öğrenilen kelimelerin kendini ifade etmede işe yaradığını söylemiştir. Öğrencilerden Ö₁₈ çok anlamlılık koduyla ilgili *“Gün boyunca kullandığım kelimelerin farklı anlamlarını da öğrenerek kullanmamızı yararlı oluyor.”* görüşüyle sözlük okuma etkinliği ile günlük hayatta kullandığı kelimelerin farklı anlamlarını öğrendiğini ve bunları kullanırken faydası olduğunu dile getirmiştir. Öğrencilerden Ö₁₆ ise *“Bilmediğim kelimeleri öğreniyoruz bu LGS gibi önemli sınavlarda çok işimize yarar, bize katkı sağlar.”* yanıtıyla diğer katılımcılardan farklı olarak sözlük okuma etkinliğinin sınav başarısını desteklemeye yönelik bir işlevi olduğu görüşünde bulunmuştur.

Öğrencilerin *“İki hafta pilot uygulaması yapılan ve altı hafta daha sürecek sözlük okuma saati uygulamasının size faydası olacağını düşünüyor musunuz? Nasıl?”* sorusuna vermiş olduğu yanıtlar gözlem yoluyla elde edilen verilerle örtüşmektedir. Öğrencilerin sözlük okuma etkinliklerinde öğrendikleri sözcükleri sözcük dağarcıklarına ekledikleri ve kullanmaya başladıkları gözlenmiştir. Örneğin bir öğrenci kendisine uzatılan bir mandalina için sözlük okuma etkinlikleri kapsamında öğrendiği turfanda sözcüğünü *“Bu mandalina turfanda mı sence?”* cümlesinde kullanarak göstermiştir. Başka bir öğrenci de kendisini tanıtırken sözlük okuma etkinlikleri kapsamında öğrendiği kerime sözcüğünü *“Babamın kerimesiyim.”* cümlesinde kullanmıştır. Son olarak sözlük okuma etkinliklerinin son haftasında öğrencilerden biri yoklama sırasında *“Bugün refikim yok”* diyerek bu süreçte öğrendiği sözcüğe anlatımında yer vermiştir.

Öğrencilerin *“İki hafta pilot uygulaması yapılan ve altı hafta daha sürecek sözlük okuma saati uygulamasının size faydası olacağını düşünüyor musunuz? Nasıl?”* sorusuna vermiş olduğu yanıtlar doküman inceleme yoluyla elde edilen verilerle de örtüşmektedir. Öğrencilerin sözlük okuma etkinliklerinde öğrendikleri sözcükleri sözcük dağarcıklarına ekledikleri ve kullanmaya başladıkları görülmüştür. Sözlük okuma etkinliklerinin ikinci haftasında uygulanan çalışma kâğıdında öğrencilerden verilen bir çengel bulmacanın çözülmesi istenmiş ve öğrencilerin onu şifre olarak belirlenen *“Kamus Namustur.”* sözünü doğru olarak bulmuştur. Üç öğrenci bir harf eksik olarak şifreyi çözerken, iki öğrenci yarısını çözmüş dört öğrenci ise şifre aşamasına geçememiştir.

Sözlük okuma etkinlikleri sekizinci haftanın sonunda tamamlandığında öğrencilere yarı yapılandırılmış son görüşme formu uygulanmıştır. Bu süreçte gözlemler yapılmış ve araştırmacıların geliştirdiği dokümanlar kullanılmıştır. Öğrencilerden yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanan veriler içerik analizine tabi tutularak kod ve temalar

oluşturulmuştur. Görüşme, gözlem ve doküman analizi ile toplanan veriler birlikte değerlendirilmiştir. Bu bölümde bu verilere ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 7. Öğrencilerin sözlük okuma saatine yönelik görüşleri

“Sözlük okuma saati uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz?”		
Katılımcılar	Kod	Tema
Ö _{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19} : Bu uygulamanın bana ve aynı zamanda arkadaşlarıma çok faydası olduğunu düşünüyorum ve bu yüzden ikinci dönem de devam etmesini diliyorum.	Eğitsel	Sözlük okuma
Ö _{1,7,10} : Sözlük okuma çalışması bence çok güzel ve eğlenceli ayrıca yeni kelimeler öğrenmemi sağladığından faydalıdır.	Eğlenceli	

Tablo 7 incelendiğinde, yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilerin “*Sözlük okuma saati uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz?*” sorusuna vermiş olduğu yanıtlardan hareketle eğitsel (Ö_{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19}) ve eğlenceli (Ö_{1,7,10}) kodları ile sözlük okuma saatine bakış temasına ulaşılmıştır.

Öğrencilerden Ö₂ eğitsel koduna yönelik “*Bu uygulamanın bana ve aynı zamanda arkadaşlarıma çok faydası olduğunu düşünüyorum ve bu yüzden ikinci dönem de devam etmesini diliyorum*” diyerek sözlük okuma saati uygulamasının hem kendine hem arkadaşlarına fayda gösterdiğini söylemekte ve uygulamanın devam etmesi noktasında istekli olduğunu ifade etmektedir. Öğrencilerden Ö₇ eğlenceli koduna ilişkin “*Sözlük okuma çalışması bence çok güzel ve eğlenceli ayrıca yeni kelimeler öğrenmemi sağladığından faydalıdır.*” ifadelerini kullanarak sözlük okuma saati uygulamasının güzel, eğlenceli ve faydalı bir çalışma olduğunu söylemektedir.

Öğrencilerin “*Sözlük okuma saati uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz?*” sorusuna vermiş olduğu yanıtlar gözlem yoluyla elde edilen verilerle örtüşmektedir. Öğrencilerin sözlük okuma etkinlikleri süresince son derece istekli oldukları gözlenmiştir. Sözlüğün okunması sırasında sözcüklerle ilgili yapılan yorumlamalarda eğlenceli durumlarla karşılaşmıştır. Öğrencilerin bazılarının gülerken gözlerinden yaşlar geldiği ve etkinliğe devam etme noktasında bu durumdan kaynaklı yer yer duraklamalar olduğu gözlem formuna kayıt edilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin sözlük okuma saati uygulamasının katkılarına yönelik görüşleri

“Sözlük okuma saati uygulamasının size katkısı oldu mu? Nasıl?”		
Katılımcılar	Kod	Tema
Ö _{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19} : Bilmediğim kelimelerin anlamını öğrendim ve daha önce duymadığım kelimeleri duydum. Böylece yeni kelimeler öğrenmiş oldum.	Sözcük dağarcığı	Sözlük okumanın faydaları
Ö _{1,10,12,13} : Konuşurken kendimi yeni öğrendiğim kelimelerle daha iyi anlatıyorum.	Konuşma	
Ö ₁₃ : Bilmediğimiz kelimeleri öğrendiğimiz, yeni yeni kelimeler gördüğümüz için hem konuşmam gelişti hem de okumamı hızlandırdı.	Okuma	

Öğrencilerin tamamı sözlük okuma saati uygulamasının kendilerine katkı sağladığını düşünmektedir. Bu bakımdan nasıl sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 8 incelendiğinde, yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilerin “*Sözlük okuma saati uygulamasının size katkısı oldu mu? Nasıl?*” sorusuna vermiş olduğu yanıtlardan hareketle sözcük dağarcığı (Ö_{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19}), konuşma (Ö_{1,10,12,13}) ve okuma (Ö₁₃) kodları ile sözlük okuma saatinin faydaları temasına ulaşılmıştır.

Öğrencilerden Ö₅ sözcük dağarcığı koduna yönelik “*Bilmediğim kelimelerin anlamını öğrendim ve daha önce duymadığım kelimeleri duydum. Böylece yeni kelimeler öğrenmiş oldum.*” diyerek sözlük okuma saati uygulamasının bilmediği kelimeleri öğrenmesini ve yeni kelimeler edinmesini sağladığını ifade etmiştir. Öğrencilerden Ö₁₂ konuşma koduna ilişkin “*Konuşurken kendimi yeni öğrendiğim kelimelerle daha iyi anlatıyorum.*” görüşüyle sözlük okuma saati uygulaması ile yeni kelimeler öğrendiğini, bu kelimeleri konuşmalarında kullandığını dile getirmiştir. Öğrencilerden Ö₁₃ okuma kodu için “*Bilmediğimiz kelimeleri öğrendiğimiz, yeni yeni kelimeler gördüğümüz için hem konuşmam gelişti hem de okumamı hızlandırdı.*” ifadesiyle sözlük okuma saati uygulamasının sözcük dağarcığını geliştirdiğini, konuşma becerisini iyileştirdiğini ve okurken hız kazandığını söylemiştir.

Öğrencilerin “*Sözlük okuma saati uygulamasının size katkısı oldu mu? Nasıl?*” sorusuna vermiş olduğu yanıtlar gözlem yoluyla elde edilen verilerle örtüşmektedir. Öğrencilerin sözlük okuma etkinlikleri kapsamında gördükleri sözcükleri, sözcükler üzerine yapılan yorumlamalarda kullandıkları gözlenmiştir. Öğrencilerin konuşmalarında özellikle bu sözcüklere yer verme gayreti içerisinde oldukları gözlem formuna işlenmiştir.

Öğrencilerin “*Sözlük okuma saati uygulamasının size katkısı oldu mu? Nasıl?*” sorusuna vermiş olduğu yanıtlar doküman inceleme yoluyla elde edilen verilerle de örtüşmektedir. Dördüncü hafta bitiminde uygulanan çalışma kâğıdında öğrencilerden öğrendiği kelimeleri anlamlarıyla eşleştirmeleri istenmiştir. Bu çalışmada sekiz öğrencinin bütün eşleştirmeleri doğru yaptığı, dört öğrencinin bir eksikle, iki öğrencinin üç eksikle ve dört öğrencinin ise beşten çok eksikle çalışma yaprağını tamamlamıştır. Altıncı hafta bitiminde uygulanan çalışma kâğıdında öğrencilerden verilen ifadelerdeki boşluklara öğrendiği kelimelerle doldurmaları istenmiştir. Öğrencilerin beşi tamamını doğru yaparken üç öğrenci bir eksik, yedi öğrenci iki eksik, 1 öğrenci üç eksik ve son olarak 3 öğrenci dörtten çok eksikle çalışma yaprağını tamamlamıştır. Sekizinci hafta sonunda uygulanan çalışma kâğıdında ise öğrencilerden sözlük okuma saati uygulaması süresince öğrendiği sözcükleri j harfi ağırlıklı olarak bir dörtlük, uzun bir cümle veya paragraf içerisinde kullanmaları istenmiştir. Öğrencilerin hepsi dörtlük, uzun bir cümle veya paragraf oluşturmuştur. Örneğin bir öğrenci “*Jale yarınki yarışma için abisine aldığı janjanlı takımla jürinin kesinlikle onu beğeneceğini ve jet hızıyla ona döneceğini düşündü.*” diyerek uzun bir cümle kaleme alırken bir başka öğrenci ise şu dörtlüğü yazmıştır:

*“Jet gibi geldi Jale,
Janjanlı elbisesiyle.
Jilet gibi saçlarına,
Jöle sürmüş yine.”*

Öğrencilere yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “*Bundan sonra kişisel gelişiminiz için ayırdığınız zamanlarda sözlük okumayı düşünür müsünüz?*” soru yöneltildi. Öğrencilerin tamamı bundan sonra kişisel gelişimi için ayırdığı zamanlarda sözlük okuyacağını belirtmiştir. Öğrencilerden Ö₄ “*Evet, çünkü sözlük okumak çok güzelmiş*”, Ö₁₀ “*Sözlük okumak eğlenceli, keyifliymiş. Okumaktan zevk aldığım için okurum*” ve Ö₁₃

"*Düşünürüm çünkü güzel kelimeler öğreniyorum*" diyerek sözlük okumanın güzel, eğlenceli ve öğretici bir çalışma olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 9. Öğrencilerin sözlük okuma uygulamasının tavsiye edilmesine yönelik görüşleri
"*Sözlük okuma saati uygulamasını çevrenizdekilere tavsiye eder misiniz? Neden?*"

Katılımcılar	Kod	Tema
Ö _{1,8,9,11,12,18} : Daha çok sözcük bilmek demek birbirimizle olan iletişimimizin daha iyi olması demektir ve daha farklı kelimelerle kendimizi daha kolay ifade edebiliriz.	Konuşma	
Ö _{3,4,5,6,7,10,13,15,16,17,19} : Ben bu uygulama ile yeni kelimeler öğrendim. Başkalarının da yeni kelimeler duymasını farklı kelimeler öğrenmesini isterim.	Sözcük dağarcığı	Sözlük okumanın işlevleri
Ö _{2,14} : Öğrendiğim kelimeler okuduğum şeylerde karşıma çıkınca daha iyi anlıyorum.	Anlama	

Öğrencilerin tamamı sözlük okuma saati uygulamasını çevresindekilere tavsiye etmektedir. Bu bakımdan neden sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 9 incelendiğinde, yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilerin "*Sözlük okuma saati uygulamasını çevrenizdekilere tavsiye eder misiniz? Neden?*" sorusuna vermiş olduğu yanıtlardan hareketle konuşma (Ö_{1,8,9,11,12,18}), sözcük dağarcığı (Ö_{3,4,5,6,7,10,13,15,16,17,19}) ve anlama (Ö_{2,14}) kodları ile sözlük okumanın işlevleri temasına ulaşılmıştır.

Öğrencilerden Ö₁₂ konuşma koduna yönelik "*Daha çok sözcük bilmek demek birbirimizle olan iletişimimizin daha iyi olması demektir ve daha farklı kelimelerle kendimizi daha kolay ifade edebiliriz.*" diyerek sözcüklerin iletişim kurmada ve kendini ifade etmede önemli bir unsur olduğuna değinmiştir. Öğrencilerden Ö₅ sözcük dağarcığı koduna ilişkin "*Ben bu uygulama ile yeni kelimeler öğrendim. Başkalarının da yeni kelimeler duymasını farklı kelimeler öğrenmesini isterim.*" görüşüyle sözlük okuma saati uygulaması ile yeni kelimeler öğrendiğini ve öğrendiği bu kelimeleri başkalarının da bilmesini istediğini ifade etmiştir. Öğrencilerden Ö₁₄ anlama kodu için "*Öğrendiğim kelimeler okuduğum şeylerde karşıma çıkınca daha iyi anlıyorum.*" İfadesiyle sözcükleri önceden bilmenin okuma sırasında anlamayı kolaylaştırdığını söylemiştir.

Sonuç ve Tartışma

Ortaokul öğrencilerinin sözlükle tanıştırılmasını amaçlayan ve "*Ortaokul dördüncü sınıf öğrencilerin sözlük okuma etkinliklerine bakışı nasıldır?*" sorusuna cevap aranan bu çalışmada sözlük okuma saatinin öğrencilerin sözcük dağarcığını, konuşma ve yazma becerilerini geliştirdiği, anlama ve anlatma becerilerini desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sözlük okuma saati uygulamasının öğretici, eğlendirici ve istek uyandırıcı bir çalışma olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu bakımdan sözlük okuma etkinliklerinin öğrencilerin akademik gelişimlerine hizmet eden bir çalışma olduğu ifade edilebilir.

Öğrenciler sözlük okuma saati uygulaması öncesinde söz varlıklarını kitap okuma, sözlüğe bakma ve alt yazılı film izleme yoluyla geliştirdiklerini ifade etmiştir. Uygulama sonunda yapılan görüşmede öğrencilerin söz varlıklarını geliştirmede sözlük okumayı da kullanacaklarını söylemeleri sözlüğe bakışın değiştiğini göstermektedir. Burada sözlük okuma saatinin öğrenciler tarafından sevilmesi, güzel bulunması, eğlenceli ama öğretici bir çalışma

olduğunun anlaşılması önemli olmuştur. Sözlükler sadece bakılan değil okunan bir eser olarak da görülmeye başlanmıştır. Öğrencilerdeki bu bakışın değişmesinde onların sözlükle tanışmaları, aktif olarak sözlük okuma çalışmalarına katılmaları etkili olmuştur.

Öğrenciler uygulama sürecinde söz sahibi olmuş okunacak sözcükleri belirlemede fikirlerine başvurulmuştur. Gür (2014) çalışmasında sözcük öğretimine öğrencilerin ilgisini çeken sözcüklerle başlamak gerektiğini çünkü sözcüklerin bu yolla daha iyi öğrenilebileceğini ve aktif sözcük dağarcığına eklenebileceğini belirtmektedir. Bu çalışmada da sözlük okuma etkinliklerinde öğrencilerin ilgisini çekecek sözcüklerle ve öğrencilerin belirlediği harfleri kapsayan sözcüklerin okunmasına önem verilmiştir. Böylece sözcüklerin öğrencilerin tarafından öğrenildiği ve aktif sözcük dağarcıklarına yerleştirildikleri görülmüştür. Bu sonuçlar sözlük okuma saatinin eğitim öğretim süresince derslerde yer verilmesi gereken bir çalışma olduğunu da göstermektedir. Bu durum Elbir ve Bağcı'nın (2013) yaptıkları çalışmada ulaştığı Türkçe öğretmenlerinin müfredata sadık kalarak öğrenciler arasında sözlük kullanımını yaygınlaştırmaları gerektiği sonucuyla desteklenmektedir.

Öğrenciler ilk kez karşılaştıkları/anlamını çıkaramadıkları sözcüklerle karşılaştıklarında sözlüğe bakma, bağlamdan yararlanma ve öğretmene sorma yollarına başvurdukları görülmüştür. Yaman (2010) da çalışmasında öğrencilerin genel olarak okudukları metinde yer alan bilmedikleri kelimeleri öğrenmek için sözlüğe baktığını, az sayıda öğrencinin bağlamdan hareketle bulmaya çalıştığını ve bazı öğrencilerin de öncelikle öğretmene sorduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bakımdan her iki çalışmada elde edilen sonuçlar benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin anlamını çıkaramadıkları sözcükleri bulmada ilk yol bağlamdan yola çıkmak olmalıdır. Bu noktada öğretmenlere büyük iş düşmektedir. Okur (2011) çalışmasında Türkçe öğretiminin istenen düzeyde olması için sözlük kullanımının öneminin kavranması, öğrencilerin yanlarında sözlük taşıması ve anlamı çıkarılamayan sözcükleri bulmak için sözlüklere bakılmasının önemini belirterek öğretmenlerin gerekli yönlendirmeleri yapması gerektiğini söylemektedir. İbe Akcan (2012) da yaptığı çalışmada sözlük kullanma becerilerinin geliştirilmesi ve sözlüklerin sözcük öğretiminde önemli bir araç olduğunun benimsetilmesinde öğretmenlere büyük görevler düştüğü sonucuna ulaşarak öğretmenlerin öğrencilere sözlüğü tanıdık bir kaynak haline getirmelerini önermektedir. Benzer şekilde Boz ve Demirtaş (2011) da yaptıkları çalışmanın sonucunda öğretmenlerin sözlük kullanma alışkanlığı kazandırma noktasında çaba göstermesi gerektiğini bunun için de derslere sözlükle gidilmesi ve derste sözlük kullanılmasının önemli olduğunu belirtmektedir. Bu bakımdan öğretmenlerin sözcük öğretim sürecini iyi yönetmesi ve süreçte rehber olması gerekmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019) sözcükleri anlamlandırmada bağlam temelli yaklaşımı benimsemektedir. Öğrencilerin anlamlandıramadıkları sözcükleri metnin bağlamından yararlanarak bulmaları istenmektedir. Göçer (2015) de yaptığı çalışmada sözcüklerin bağlamı dikkate alınarak öğretilmesinin kalıcı ve kullanılabilir sözcük öğrenimine katkı verdiğini söylemektedir. Bu nedenle sözcükleri anlamlandırmada öncelikle bağlamdan yararlanmaya başvurulmalı eğer bu yolla bulunamıyorsa son çare olarak sözlüğe bakılmalıdır. Bu sıralamaya uyulması son derece önemlidir. Sözlük okuma saati uygulaması süresince bu anlayışın kazandırılması da amaçlanmıştır. Öğrenciler sözlüklerin nasıl kullanılması gerektiği hususunda bilgilendirilmiştir.

Yapılan çalışma öğrencilerin sözlüğün ne anlama geldiğini bildiğini göstermektedir. Fakat öğrencilerin sözlük çeşitleri noktasında eksikliğini de ortaya koymaktadır. Öğrenciler yalnızca genel sözlükler ile atasözleri ve deyimler sözlüğünü bilmektedir. Öğrencilerin diğer sözlük çeşitlerine yönelik bir bilgiye sahip olmadığı görülmüştür. Hatta öğrencilerle yapılan

görüşmede elde edilen veriler öğrencilerin bir kısmının yazım kılavuzunu sözlük olarak bildiğini ortaya çıkarmıştır. Bu anlamda öğrencilerin sözlükle tanıştırılması ve onlara sözlüğün tanıtılmasının önemi anlaşılmıştır. Göçer (2009) yaptığı çalışmada her öğrencinin sınıf seviyesine göre Türkçe sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü, şairler ve yazarlar sözlüğü, eş ve zıt anlamlılar sözlüğü sağlanması gerektiğini ifade etmektedir. Erdem (2017) de yaptığı çalışmada öğrencilerde sözlük kültürünün oluşturulması gerektiğini ve öğrencilere sözlük kullanma eğitiminin verilmesinin önemine değinmektedir. Bu çalışma öğrencilerde sözlük kültürünün oluşturulması sağlamakta ve öğrencilerin sözlükleri nasıl kullanacağı hususunda onlara yol göstermektedir. Öğrenciler yapılan uygulama sayesinde sözlük kullanmayı öğrenmiş, sözlük çeşitlerine yönelik bilgileri edinmiş ve sözlüğün kişisel gelişimde önemli bir etken olduğunu anlamıştır.

Sözlük okuma saati uygulaması süresince elde edilen veriler bu uygulamanın öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirme, konuşma becerisini geliştirme, kelimelerin farklı anlamlarını öğrenme ve sınav başarısını desteklemek noktasında avantajlar sağladığı göstermiştir. Gülseren ve Batur (2009) yaptığı çalışmada sözlük okuma alışkanlığının kelime dağarcığını zenginleştirerek ana dili eğitiminin daha kısa sürede tamamlanmasına olanak tanıdığı ve bu süreci desteklediğini ifade etmektedir. Maden ve Demir (2019) de çalışmalarında sözcük dağarcığının zenginleştirilmesinde sözlük kullanımının zorunluluğu vurgulamakta ve öğrencilerin sözlüğe karşı olumlu tutum geliştireceği etkinliklerin yapılmasının önemine işaret etmektedir. Bu bakımdan sözlük okuma etkinlikleri öğrencilerin sözcük dağarcığının gelişmesine hizmet ettiğini göstermektedir. Bununla birlikte öğrencilerin yazma ve konuşma gibi temel becerileri de desteklediği görülmüştür. Ayrıca sınav başarısına da dolaylı olarak etki ettiği çalışmanın bulgularından anlaşılmaktadır. Karatay (2007) da yaptığı çalışmada sözcük dağarcığının zenginleştirilmesinin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeye hizmet ettiğini söylemektedir.

Öğrenciler sözlük okuma saatini sevmiştir. Bu durum öğrencilerden süreç boyunca toplanan verilerle de kendini göstermektedir. Öğrenciler sözlük okuma saati uygulamasının eğlendirici ve bilgilendirici bir faaliyet olduğunu dile getirmiştir. Sekiz hafta süren uygulamada öğrenciler istekli halleriyle dikkat çekmiştir. Öğrenciler eğlenirken aynı zamanda sözcüklerle ilgili bilgilere de sahip olmuştur. Öğrencilerin hepsi süreç sonunda yapılan görüşmede de sözlük okuma saati uygulamasını tavsiye ederek başka insanların da sözlük okumayla elde edilen kazanımları kazanmalarını istemiştir. Göçer ve Karadağ (2019) yaptıkları çalışmada yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenenlerin sözlük okuma yoluyla yeni sözcükler öğrendiklerini, öğrenilen sözcükleri günlük hayatta kullanabildiklerini ve sözlük okuma uygulamasını faydalı olarak gördükleri sonucuna ulaşmıştır. Bu yönüyle her iki çalışma benzerlik göstermektedir. Balaban (2014) da yaptığı çalışmada sözlük okumanın öğrencilere çok sayıda fayda sağladığını söylemekte sözlük okuyan öğrencilerin kelime dağarcığının zenginleşeceği ve dil kullanımının iyileşeceğini söylemektedir. Sözlük okuma da öğrencilerin sıkılmadan keyifle takip ettikleri bir çalışma olduğundan aynı zamanda da öğrencilere çeşitli avantajlar sağladığından önemli bir faaliyet olduğunu göstermiştir.

Demir (2006) yaptığı çalışmada Türk ulusunun gücünün Türkçe’de saklı olduğunu bu dilin kelimelerini bilmek ve kavramları karşılama mantığını sezme gerektiğini ifade etmektedir. Türk dilinin kelimeleri o dilin söz varlığını içeren sözlüklerde bulunmaktadır. Sözlük okuma sayesinde Türkçenin gücünü anlamak, dilimizin kelimelerini görmek mümkündür. Bu nedenle sözlük okuma Türkçe ile okuyucuları tanıştırmaya hizmet etmektedir. Bu bakımdan sözlük okuma saati uygulaması gerekli bir faaliyettir.

Lüle Mert (2013) çalışmasında incelediği Türkçe kitaplarında sözcük öğretimiyle ilgili etkinliklerin yeterli olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu durum öğrencilerin sözcük dağarcığını geliştirmek için farklı etkinliklere ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Çünkü Güneş (2017) yaptığı çalışmada sınırsız öğrenmeyi sağlaması bakımından okumanın önemli bir etken olduğunu ifade etmektedir. Sözlük okumak da bir okuma türü olarak kişilere sözcüklerin dünyasında dolaşma ve sözcüklerle tanışma olanağı verdiği için eğitim öğretim süresince yer verilmesi gereken bir çalışma olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada öğrencilere sözlük okuma etkinlikleri yapılarak onların hem sözcüklerle tanışması sağlanmış hem de sözcük dağarcıklarını geliştirmek amaçlanmıştır.

Sonuç olarak ortaokul dördüncü sınıf öğrencileriyle yapılan sözlük okuma saati uygulamasının öğrenciler tarafından sevildiği ve öğrencilere çok sayıda katkısı olduğu anlaşılmıştır. Bu bakımdan sözlük okuma saati uygulaması önemli ve gerekli bir çalışmadır.

Öneriler

Bu çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

Öğrencilere sözlüğün yalnızca bakılan değil aynı zamanda okunan bir eser olduğu anlayışı kazandırılmalıdır. Bunun için öncelikle öğrencilere sözlük kullanımına yönelik bilgiler verilmeli ardından hem okulda yapılan serbest okuma saatlerinde hem de kişisel gelişim için ayrılan zamanlarda sözlük okuması yapılabileceği anlayışı kazandırılmalıdır.

Öğrencilere sözlüklerin okunabilecek eserler olduğu anlayışı vermek için özellikle okuma kültürü temasının alt teması olarak sözlükten faydalanılmalıdır. Bunun için ders kitaplarında yer alan metinlerden biri herhangi bir sözlüğün bir sayfasından doğrudan alıntı yoluyla verilebilir. Metnin etkinlik bölümünde ise sözlük kullanımına yönelik (örneğin sözlük sırasına göre sıralama) etkinliklere yer verilebilir.

Bu çalışmada olduğu gibi öğrencilerle birlikte sözlük okuma saati uygulanabilir. Böylece hem grup halinde okuma çalışması yapılabilir hem de uygulama esnasında sözcükler üzerine konuşma yapılarak dinleme ve konuşma becerilerinin etkileşimli olarak birlikte kullanılması sağlanabilir.

Kaynakça

Akalın, Ş. H. (2010). Sözcük bilimi ve sözlükçülük. *Türk Dili*, 698, 162-169.

Ayverdi, İ. (2011). *Misalli büyük Türkçe sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

Balaban, A. (2014). Sözlükler okunur mu? sözlüklere bakılır mı?. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 24, 237-250.

Baskın, S. (2018). Dil bilgisi öğretirken neden sözlüklere başvurmalıyız. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 21 (1), 30-40.

- Bingöl, Z. (2006). Sözlük ve sözlükçülük üzerine bir araştırma. *Akademik Bakış Dergisi, 9*, 197-207.
- Boz, E. (2014). Teknolojinin kör(ük)lediği bir alışkanlık “sözlük okuma”. *Türk Dili, 80-81*.
- Boz, E., Demirtaş, A. A. (2011). Türkçe öğretmenlerinin okul sözlüğü kullanma konusundaki tutum ve davranışları. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 3*, 65-134.
- Creswell, J. W. (2014). *Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları-araştırma deseni* (4. Baskıdan çeviri). [Çev. Selçuk Beşir Demir (Ed.)] Ankara: Eğiten Kitap.
- Demir, C. (2006). Türkçe/edebiyat eğitimi ve kişisel kelime serveti. *Milli Eğitim Dergisi, 34*, 1-24.
- Dilidüzgün, Ş. (2014). Türkçe öğretiminde sözcük öğretme yöntemlerinin yeterliliği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (17)*, 233-258.
- Doğan, D. M. (1981). *Doğan büyük Türkçe sözlük*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Elbir, B., Yıldız, H. (2013). Türkçe öğretiminde sözlük kullanımı ve sözlükçülük. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11*, 249-268.
- Eminoğlu, E. (2010). *Türk Dilinin Sözlükleri ve Sözlükçülük Kaynakçası*. Sivas: Asitan Yayıncılık.
- Erdem, C. (2017). Lise öğrencilerinin sözcük kazanımında sözlük kullanım eğilimlerinin etkisi. *GEFAD, 37 (1)*, 119-150.
- Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Gülseren, C. ve Batur Z. (2009). Sözlüklerin niteliği ve işlevsel özelliği bağlamında sözlük okuma alışkanlığının anadili becerilerine etkisi üzerine kuramsal bir yaklaşım. *Turkish Studies, 4 (4)*, 135-147.
- Gür, T. (2014). Bağlam temelli öğretimin ilkökul üçüncü sınıf öğrencilerine kelime öğretiminde kullanılması. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2*, 242-253.
- Göçer, A. (2009). Türkçe eğitiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirme etkinlikleri ve sözlük kullanımı. *Turkish Studies, 4 (4)*, 1025-1055.
- Göçer, A. (2015). Türkçe dersi metin işleme sürecinde bağlam temelli sözcük öğretimi ve etkin sözcük dağarcığı oluşturmadaki işlevi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 3 (1)*, 48-63.
- Göçer, A. (2016). Türkçe öğretmenleri ve öğretmen adaylarının ‘sözlük bilgisi ve sözcük öğretimine yönelik yeterlikleri. *Milli Eğitim Dergisi, 210*, 373-390.
- Göçer, A. ve Karadağ, B. F. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilerin söz varlığının sözlük okuma yoluyla geliştirilmesi*. 6. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi (35-41). Gaziantep, Türkiye.
- Güneş, F. (2017). Okuma ve sınırsız öğrenme. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, 2 (1)*, 1-20.

- İbe Akcan, P. (2012). Türkçe öğretiminde sözlük kullanımı: Türkçe çalışma kitaplarında sözlüğe gönderen alıştırmalar. M. Aksan, ve Y. Aksan (Haz.) içinde, Türkçe öğretiminde güncel çalışmalar (s.93-102). Ankara: Şafak.
- Kahraman, M. (2016). Sözlük bilim kuram, ilke ve yöntemler üzerine. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (8), 3288-3312.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kuşçu, E. (2017). Sözcük öğretimi üzerine değerlendirmeler ve Fransa ulusal bilimsel araştırma merkezi'nin (cnrs) görsel-anlambilimsel yorumu. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 6 (2), 287-303.
- Lüle Mert, E. (2013). İlköğretim Türkçe programı ile Türkçe çalışma kitaplarındaki kazanım ve etkinliklerin sözcük öğretimi açısından değerlendirilmesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2 (5), 13-31.
- Maden S. ve A. Maden (2018). Türkçe öğretmeni adaylarının elektronik sözlük ve yazım kılavuzu kullanma alışkanlıkları. *Kırkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 377-396.
- Maden, S., Demir, R. (2019). Ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarında sözlük kullanma alışkanlığı kazandırmaya dair tespitler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 419-436.
- Maden, A. (2020). İlkokul Türkçe ders kitaplarının söz varlığını zenginleştirme açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (76), 1631-1650.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Okur, A. (2011). İlköğretim Türkçe sözlükleri üzerine. *Turkish Studies*, 6 (1), 1567 - 1583.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Büyük Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Uysal, İ. N. (2018). Sözlük biliminde tanıklama ve Salâh Birsal'ın Türkçe sözlüğe tanık olarak katkıları. *Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (22), 109-122.
- Üçok, N. (1947). *Genel Dilbilim (Lengüistik)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil, Tarih-Coęrafya Fakültesi Yayınları.
- Vardar, B. (2002), *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü, (1. Baskı)* İstanbul: Multilingual.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yaman, Y. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sözlük kullanma alışkanlıkları üzerine bir değerlendirme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 735-751.

Yin, R. K. (2009). *Case study research- design and methods* (4th Edition). California: SAGE Publications.